

„Zachód 2013” – ćwiczenia z antynatowskiej integracji armii białoruskiej i rosyjskiej

Andrzej Wilk

20–26 września miała miejsce tzw. aktywna (poligonowa) faza ćwiczeń szczebla strategicznego sił zbrojnych Rosji i Białorusi „Zachód 2013”. Jest to największe z dotychczasowych wspólnych przedsięwzięć szkoleniowych obu armii – łącznie na poligonach w zachodniej części Białorusi, obwodzie kaliningradzkim i na Morzu Bałtyckim bierze w nich udział ponad 22 tys. żołnierzy. Dla armii rosyjskiej „Zachód 2013” nie stanowił szczególnego wyzwania, wpisując się w cykl szkoleniowy, w ramach którego równolegle organizowane były m.in. ćwiczenia w obwodzie murmańskim i na Morzu Barentsa. Dla armii białoruskiej natomiast tegoroczne wspólne ćwiczenia były największym przedsięwzięciem szkoleniowym od dwóch dekad. Ćwiczenia „Zachód 2013” stanowiły przede wszystkim sprawdzian integracji armii białoruskiej i rosyjskiej, a w wymiarze faktycznym zdolności pierwszej z wymienionych do działania w strukturach i standardach Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej.

Scenariusz i charakter ćwiczeń „Zachód 2013” nie pozostawiają wątpliwości, że rosyjsko-białoruskie zgrupowanie szkoli się w zakresie prowadzenia regularnych działań zbrojnych, a potencjalnym przeciwnikiem są graniczące z Rosją i Białorusią państwa NATO. W wymiarze politycznym można jednak zaobserwować dwutorowość podejścia Rosji do Sojuszu. Z jednej strony – za sprawą pojawiających się w mediach informacji na temat ćwiczeń – Moskwa dążyła do sprowokowania negatywnej reakcji zachodnich sąsiadów, z drugiej zaś – poprzez wspólne szkolenia o charakterze niebojowym (odbywające się równolegle do „Zachodu” ćwiczenia antyterrorystyczne „Czujne niebo 2013”) – próbowała podważyć obawy NATO w zakresie celów polityki wojskowej Rosji na kierunku europejskim.

Aspekt wojskowy

Ćwiczenia Regionalnego Zgrupowania Wojsk Państwa Związkowego Białorusi i Rosji na szczeblu strategicznym organizowane są co dwa lata nieprzerwanie od połowy ubiegłej dekady (na zmianę pod kryptonimem „Zachód” i „Tarcza sojuszu”), są też sygnalizowane z co najmniej rocznym wyprzedzeniem. Pod tym względem ćwiczenia „Zachód 2013” nie stanowią nowej jakości. Od poprzednich tej rangi przedsięwzięć wyróżnia je jednak skala zaangażowanych sił i środków (12 tys. żołnierzy rosyjskich i 10 tys. białoruskich; szerzej zob. Aneks), a także zakres geograficzny – tym razem przedsięwzięcia poligonowe

odbywały się równocześnie na obszarze Białorusi i Rosji, zostały też maksymalnie przesunięte w kierunku zachodnim. Po raz pierwszy główny ciężar ćwiczeń skupiono w obwodzie kaliningradzkim i na Morzu Bałtyckim. Część przedsięwzięć związanych z ćwiczeniami „Zachód 2013” przeprowadzona została w centralnej części Rosji i dotyczyła współdziałania Ministerstwa Obrony Federacji Rosyjskiej z resortami transportu, energetyki (obwód niżnonowogrodzki) i spraw wewnętrznych (jeden z elementów ćwiczeń wojsk wewnętrznych w obwodzie moskiewskim 20 września), głównie kwestii zabezpieczenia zaplecza i wsparcia logistycznego jednostek walczących w oddaleniu od miejsca stałej dyslokacji (jednostki rosyjskie ćwiczące na Białorusi stacjonują w centralnej części Rosji).

Ćwiczenia „Zachód 2013” stanowiły element szerszego programu szkolenia armii w Zachodnim Okręgu Wojskowym (w ramach Połączonego Dowództwa Strategicznego „Zachód”). Powiązane zostały z rozpoczętymi kilka dni wcześniej i zakończonymi 22 września ćwiczeniami w obwodach pskowskim i leningradzkim, przede wszystkim jednak (wskazuje na to motyw przewodni obu przedsięwzięć) z organizowanymi równolegle ćwiczeniami Floty Północnej i zgrupowania wojsk na półwyspie Kola (zob. Aneks). Scenariusze ćwiczeń zakładały blokowanie i zniszczenie formacji hipotetycznego przeciwnika (w oficjalnych komunikatach określanego mianem nielegalnych formacji zbrojnych lub terrorystów). Charakter użytych sił i środków (m.in. jednostki artylerii i wojsk rakietowych, lotnictwo bombowe, duże okręty), a także realizowanych przedsięwzięć pozwala jednak przyjąć, że pod pojęciem nielegalnych formacji zbrojnych kryły się regularne siły zbrojne potencjalnego przeciwnika. Uwagę zwracają przedsięwzięcia z udziałem marynarki wojennej (równocześnie na Morzu Bałtyckim i Morzu Barentsa) oraz jednostek w obwodach kaliningradzkim i murmańskim, które ćwiczyły m.in. uderzenie na zgrupowanie sił desantowych oraz odparcie desantu morskiego (na Morzu Barentsa unieszkodliwiono także okręt podwodny umownych „terrorystów”). Z elementów ćwiczeń na wyszczególnienie zasługuje także zdobywanie miejscowości i walki w terenie zurbanizowanym (w obwodzie kaliningradzkim).

Dla armii białoruskiej ćwiczenia „Zachód 2013” były największym przedsięwzięciem szkoleniowym od dwóch dekad. Bezpośrednio zaangażowano w nie czwartą część potencjału Sił Zbrojnych Białorusi. Biorąc pod uwagę niedostateczne finansowanie sfery wojskowej (wydatki rzędu 0,5 mld USD rocznie; dla porównania tegoroczne wydatki wojskowe Rosji przekraczają 70 mld USD, a Polski 9 mld USD) należy przyjąć, że w ćwiczeniach wzięła udział większość utrzymywanych w sprawności jednostek armii białoruskiej. Realizowane wspólnie przedsięwzięcia stanowiły przede wszystkim sprawdzian integracji armii białoruskiej i rosyjskiej, a w wymiarze faktycznym zdolności pierwszej z wymienionych do działania w strukturach i standardach Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej (szczególny przypadek stanowiło zaangażowanie białoruskiego batalionu mobilnego w ramach zgrupowania piechoty morskiej Floty Bałtyckiej). Na podkreślenie zasługuje, że od połowy ubiegłej dekady Siły Zbrojne Białorusi ćwiczą powyżej szczebla taktycznego wyłącznie w ramach Regionalnego Zgrupowania Wojsk (i/lub Jednolitego, Regionalnego Systemu Obrony Powietrznej), a większość z realizowanych samodzielnie przedsięwzięć ma za zadanie przygotowanie jednostek białoruskich do dalszego wspólnego szkolenia z armią rosyjską.

Aspekt polityczny

Ćwiczenia „Zachód 2013” miały miejsce w okresie ochłodzenia relacji Rosji z Zachodem w związku z sytuacją na Bliskim Wschodzie i finalizacją działań na rzecz podpisania przez Ukrainę umowy stowarzyszeniowej z UE. Tym też należy tłumaczyć w większości nieoficjalne informacje (kontrolowane przecieki) na temat scenariusza i charakteru ćwiczeń, w których tradycyjnie głównym przeciwnikiem Regionalnego Zgrupowania Wojsk są siły państw granicznych NATO – Estonii, Litwy, Łotwy i Polski. O ile jednak w przebiegu ćwiczeń uzasadnienie znajdują tezy o przygotowywaniu Białorusi i Rosji do starcia z regularnymi siłami zbrojnymi (w domyśle: siłami NATO na zachodnim – z rosyjskiego punktu widzenia – kierunku strategicznym), o tyle przecieki do mediów sugerujące przeciwdziałanie rzekomym agresywnym działaniom państw Sojuszu (głównie dywersji z ich strony na obszarze Białorusi) nie mają wymiernego potwierdzenia i należy je uznać za obliczone wyłącznie na sprowokowanie negatywnej reakcji graniczących z Rosją państw NATO i tym samym utrwalenie ich wizerunku w Sojuszu jako rusofobicznych, niezdolnych do konstruktywnej współpracy. Związane z ćwiczeniami wystąpienia przedstawicieli władz państw bałtyckich potwierdzają, że rosyjska prowokacja okazała się skuteczna.

Pogłębieniu podziałów w NATO (także wewnątrz poszczególnych państw członkowskich) służy również obserwowana dwutorowość polityki Rosji. Równolegle do ćwiczeń „Zachód 2013” Siły Zbrojne Federacji Rosyjskiej wzięły udział w ćwiczeniach w zakresie walki z terroryzmem powietrznym „Czujne niebo 2013” (23–25 września), w którym Sojusz reprezentowały Norwegia, Polska i Turcja. Należy przyjąć, że pod względem wojskowym zsynchronizowanie tych ćwiczeń ze wspólnym przedsięwzięciem rosyjsko-białoruskim miało odwrócić uwagę NATO od „Zachodu”, a pod względem politycznym podważyć obawy Sojuszu w zakresie celów polityki wojskowej Rosji na kierunku europejskim. Temu ostatniemu służyło także zaproszenie do obserwacji wybranych przedsięwzięć poligonowych *attaché* wojskowych na Białorusi oraz inspektorów z ramienia OBWE (z Danii, Litwy i Norwegii) w obwodzie kaliningradzkim.

Za reakcją Rosji na planowane na listopad br. w Polsce i państwach bałtyckich ćwiczenia NATO „Steadfast jazz 2013” należy uznać przeprowadzone na terytorium Białorusi równolegle z ćwiczeniami „Zachód 2013” ćwiczenia Kolektywnych Sił Operacyjnego Reagowania Organizacji Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym (KSOR OUBZ) – „Współdziałanie 2013”. Wzięło w nich udział ponad 600 żołnierzy z Białorusi, Rosji, Armenii, Kazachstanu, Kirgistanu i Tadżykistanu (w tym samym czasie analogiczne ćwiczenia KSOR OUBZ „Grom 2013” miały miejsce w Kirgistanie). Przedsięwzięcie to, nie mające poważniejszego znaczenia wojskowego, należy traktować wyłącznie w charakterze demonstracji politycznej. Zwraca jednak uwagę, że swoim charakterem oraz skalą zaangażowanych sił i środków (delegowanie przez uczestników głównie jednostek szczebla kompanii) bezpośrednio koresponduje z planowanymi ćwiczeniami NATO (w „Steadfast jazz 2013” ma wziąć łącznie udział 6 tys. żołnierzy z 20 państw), stanowiąc dla nich – w odróżnieniu od „Zachód 2013” – rzeczywistą przeciwwagę.

Aneks

Ważniejsze ćwiczenia Sił Zbrojnych FR w Zachodnim Okręgu Wojskowym i na terytorium Białorusi w drugiej połowie września

18–22 września – ćwiczenia na poligonach w obwodach leningradzkim i pskowskim, m.in.:

- ćwiczenia 25. Brygady Zmechanizowanej (taktyczne ćwiczenia batalionowe);
- ćwiczenia 138. Brygady Zmechanizowanej (poligon Kiriłowskoje w obwodzie leningradzkim; 700 żołnierzy, 200 wozów bojowych oraz 10 śmigłowców);
- mobilizacja 2 tys. rezerwistów w obwodzie leningradzkim (po raz pierwszy od 1989 roku.) i ześrodkowanie ich na poligonach jako rezerwy w ramach ćwiczeń „Zachód 2013”;
- ćwiczenia wojsk raketowych i artylerii Zachodniego Okręgu Wojskowego (poligon Łużski w obwodzie leningradzkim; pododdziały brygad wyposażonych w rakiety operacyjno-taktyczne Iskander i Toczka-U oraz wieloprowadnicowe wyrzutnie pocisków raketowych Smiercz i Uragan).

20–26 września – ćwiczenia Regionalnego Zgrupowania Wojsk Państwa Związkowego Białorusi i Rosji „Zachód” 2013”. Przedsięwzięcia realizowane w dwóch etapach: przygotowanie (20–22 września) i prowadzenie (23–26 września) operacji siłami wspólnego zgrupowania wojsk.

Na terytorium Białorusi (poligony: Briestski i Obuz-Lesnowski w obwodzie brzeskim oraz Gożski w obwodzie grodzieńskim) zaangażowano ok. 12,8 tys. żołnierzy, w tym:

- ze strony rosyjskiej 2520 żołnierzy (pododdziały 2. Armii Ogólnowojskowej, m.in. z 2. Tamańskiej Dywizji Zmechanizowanej, 6. Brygady Pancерnej i 9. Brygady Zmechanizowanej);
- ze strony białoruskiej 10,3 tys. żołnierzy (m.in. pododdziały 11. Brygady Zmechanizowanej i 38. Brygady Mobilnej);
- 400 pojazdów bojowych (w tym 70 czołgów oraz 50 jednostek artylerii samobieżnej – lufowej i raketowej), 50 samolotów i śmigłowców (m.in. rosyjskie śmigłowce bojowe Mi-28N i wsparcia bojowego Mi-8 oraz bombowce frontowe Su-24 przebazowane na białoruskie lotniska Maczuliszczy i Baranowicze).

Na terytorium Rosji (poligony: Chmielowka i Prawdinski w obwodzie kaliningradzkim) zaangażowano ok. 9,4 tys. żołnierzy, w tym:

- ze strony rosyjskiej 9,2 tys. żołnierzy;
- ze strony białoruskiej 200 żołnierzy (z 350. Batalionu Mobilnego 103. Brygady Mobilnej, dostarczonych do obwodu kaliningradzkiego na pokładzie rosyjskiego okrętu desantowego);

- 180 pojazdów bojowych (w tym 10 czołgów), 40 samolotów i 10 okrętów Floty Bałtyckiej.

20–25 września – ćwiczenia Kolektywnych Sił Operacyjnego Reagowania Organizacji Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym „Współdziałanie 2013” na terytorium Białorusi.

Kontyngenty z Armenii, Białorusi (ze składu 103. Brygady Mobilnej), Kazachstanu, Kirgistanu, Rosji (z 31. Brygady Desantowo-Szturmowej) i Tadżykistanu. Łącznie 600 żołnierzy, 60 pojazdów bojowych, 15 samolotów i śmigłowców.

21–25 września – ćwiczenia zgrupowania Floty Północnej na półwyspie Kola (obwód murmański) i Morzu Barentsa.

W przedsięwzięciu wzięło udział 2,5 tys. żołnierzy, 50 pojazdów bojowych, 20 samolotów i śmigłowców oraz 30 okrętów (m.in. lotniskowiec Admiral Kuzniecowa) i jednostek zabezpieczenia.

JUSTIFY